

התחכמות ופקפוק בדברי גדולי הדור, יותר חמור מעוון המחלוקת!!!

כמו שאנו רואים דבר נפלא בפסוק וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְשֵׁם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים (שמות טו, כז), וכתב רש"י "שתים עשרה עינות מים כנגד שנים עשר שבטים נזדמנו להם, ושבעים תמרים כנגד שבעים זקנים". והרמב"ן הקשה כי לכאורה נעשו שם העינות והדקלים באותה שעה ע"י נס, וא"כ מהו לשון נזדמנו להם. וכתב לבאר ע"פ מה דאיתא במכילתא, ר' אלעזר המודעי אמר, מיום שברא הקב"ה את עולמו ברא שם שתיים עשרה מבויעין כנגד י"ב שבטי ישראל, ושבעים דקלים כנגד שבעים זקנים, "וסיפר הכתוב זה כי חנו עליהם כל שבט על מבויעו, והזקנים ישבו בצלם לשבח הקל שהכין להם כן בארץ צי"ה", עכ"ד הרמב"ן,

וא"כ נמצא שהבריאה כולה נבראה ובנויה בצורה של שבטי ישראל והזקנים, ולכן מיד בששת ימי הבראשית כבר זימן הקב"ה את המעיינות והדקלים, ע"פ החלוקה של שתיים עשרה ושבעים.

ואנו רואים כי התורה הק' ראתה לנכון לפרט בין המ"ב מסעות את המאורע הזו, בניגוד לשאר המסעות שכמעט לא פירט בכל מסע את המאורעות שבמסעות האלו.

« כל רב וגדול בכל דור - כמוהו כמשה רבינו!!! »

חז"ל הק' בגמ' (סנהדרין קי): מאריכים לבאר גודל הפגם במי שחולק על רבותיו, וכמ"ש בזה"ל: "אמר רב חסדא כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר בְּהַצְתָּם עַל ה' (במדבר כו, ט), א"ר חמא ברבי חנינא כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה, שנאמר הַמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת ה' (במדבר כ, ג), א"ר חנינא בר פפא, כל המתרעם על רבו כאילו מתרעם על שכינה, שנאמר לֹא עָלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם כִּי עַל ה' (שמות טז, ח). א"ר אבהו, כל המהרהר על רבו כאילו מהרהר אחר השכינה, שנאמר וַיִּדְבֹר הָעַם בְּאַלְקִים וּבַמְּשֹׁה (במדבר כא, ה). ודברי הגמ' נפסקו להלכה ברמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ה ה"א) ובשו"ע (יר"ד סי' רמ"ב סעיף ב).

והגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל (בספרו שם דרך) מבאר, דרואים מכאן שאין כל הבדל אם רבותיו הם משה ואהרן הכהן או כל אדם אחר, שכן אזהרות אלו שלא לחלוק ולערער ולפגוע בכבוד רבותיו, שנאמרו בפרשת קרח שחלק על משה ואהרן, הם הלכה פסוקה המחייבת כל אדם בישראל בכל מקום ובכל דור ודור.

"אותו דבר אנו רואים במה שמביא רש"י הק' עה"פ ומִשָּׁה יִקַּח אֶת הָאֶהָל וְנֹטָה לוֹ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה הִרְחִק מִן הַמִּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֶהָל מוֹעֵד (שמות לג, ז), שכתב שם "וקרא לו, היה קורא לו אהל מועד בית ועד למבקשי ה'". ובהמשך הפסוק כתב רש"י: "והיה כל מבקש ה' יצא וגו', כל מבקש ה', מכאן למבקש פני זקן כמקבל פני השכינה. דבר אחר, והיה כל מבקש ה', אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכינה, חבריהם אומרים להם הרי הוא באהלו של משה".

"ומבואר שאע"פ שמדרגת משה רבינו היתה בדרגה שאפילו מלאכי השרת נזקקו לו, אפילו הכי למדים אנו - אנשים פשוטים - ממשה, שכל מבקש פני זקן כמקבל פני השכינה, כי אהל הרב הוא אהל מועד שבו השראת השכינה", עכתו"ד.

« מה היתה חלקם של כלל ישראל במחלוקת קרח ועדתו? »

כתוב בפרשה הבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרִגְעַ (במדבר טו, כא). והקשה הרמב"ן, אם כלל ישראל לא חטאו ולא מרדו למה היה הקצף עליהם לאמר ואכלה אותם כרגע, ואם גם הם מרדו כקרח וכעתו איך יאמרו משה ואהרן האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף.

ומבאר הרמב"ן בזה"ל: "כי מתחילה היה לב העם אחרי משה ואהרן, וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחמתו ושימו עליהם קטרת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן, אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם אני מקנא, וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כולם לראות אולי יישר בעיני האלקים ותשוב העבודה לבכוריהם".

"וזה טעם וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרַח אֶת כָּל הָעֵדָה (שם טו), והנה התחייבו כליה שהיו מהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה ומוותרים על נבואת נביא בלבם וחייבים מיתה בידי שמים. ומשה ואהרן למדו עליהם זכות, שלא חטא במעשה אלא קרח, והוא הגורם והוא המפתה אותם, וראוי הוא שימות לבדו לפרסם ולהודיע ענשו לרבים", עכ"ל.

מבואר בדבריו שהזהירות שחייב אדם להיזהר בכבוד רבו כ"כ גדולה עד שגם כאשר אין לאדם מחלוקות 'אקטיבית' עם רבו, אלא שאדם אחר חולק על רבו, והוא רק עומד מן הצד ב'שב ואל תעשה' לראות מה יעלה בגורל המחלוקת, ומחכה לראות 'האם יצליח' החולק בדבר מחלוקותו, כמוהו כחלק מהחולקים עצמם, והוא מתחייב בנפשו.

שהרי זהו בדיוק מה שאנו רואים במחלוקת קרח ועדתו, שכלל ישראל התקהלו לראות שאולי יעלה בידם של קרח ועדתו לצאת וידם על העליונה להשיב את העבודה לבכוריהם, כלשון הרמב"ן, ונתחייבו מיתה בעבור אותה התקהלות, מחמת שהיו מהרהרים אחרי רבם והם כמהרהרים אחרי השכינה שמיתתם בידי שמים.

וברמב"ן בסמוך עה"פ אֵם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלָהּ וְגו' (שם כט), כתב וז"ל: "הנה, גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות למה העליתנו ממצרים, אבל היה העונש על אלה מכל האדם (-יותר מכל אדם), באמרם כִּי תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם הַשְׁתַּרְרַר (במדבר טו, ג), כי עשו שתיים רעות, ביזו על כבוד הרב, וְכָפְרוּ בְּכָל מַעֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר עָשָׂה בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָר, וגם במעמד הר סיני שנאמר בו וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם (שמות יט, ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע, ומפני זה אמר וַיַּחֲרַק לְמִשָּׁה מִאֵד (במדבר טו, טו). וגם קרח אמר וּמַדּוּעַ תִּתְּנָשְׂאוּ (במדבר טז, ג), ועל כן נבלע אהלו עמהם", עכ"ל הרמב"ן.

ולמדנו מדבריו חומר עוון ביזוי כבוד הרב, שהרי נענשו על ביזוי רבם יותר מעל עצם המחלוקת.

« צורת כלל ישראל - זקנים וראשי העדה!! »

וחומר הדברים הוא, כי זהו עיקר צורת וקיום כלל ישראל, ולכן כל הפוגע בהם כפוגע ביסודות כלל ישראל ועונשו כפול ומכופל.

אותו. והטעם הוא כי יחפוץ ה' להפחיד לבל יזלזל אדם בכבודו של אברהם. וזולת זה, אם יקדים ה' לקלל מי שהוא עתיד לקלל לא יורגש הדבר כי הוא זה סיבה (-כלומר, לא יורגש שסיבת הקללה שחלה על האדם המקלל זהו בגלל שהוא קילל את הצדיק), וכשלו בדבר בני אדם גם בני איש, אבל בערך הברכה אין מכשול, וכו', עכ"ל הק'.

כלומר, כאשר אדם רוצה לברך את אברהם, הקב"ה הוא מקדים ומברכו, אך כאשר אדם רוצה לקלל את אברהם ממתין לו הקב"ה עד שיקלל, וזאת כדי להמחיש לכל כי רק הפגיעה בכבודו של הצדיק היא זו אשר הובילה לעונשו.

« 'כיבוד' ראשי הדור פירושו 'לציית' לדבריהם!! »

וצריך לדעת ולהפנים, כי אין די שיש 'זקנים' בישראל, כי כל הגדלות והחשיבות של הזקנים בכל ישראל, זה כאשר עם ישראל מציית לדבריהם, וכמ"ש (סנהדרין דף נג): מצוה לשמוע דברי חכמים, ואמרו חז"ל הק' במדרש תנחומא (נשא כט) "אמרו, לא יאמר אדם אינו מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה, אמר להם הקב"ה, בני, אין אתם רשאים לומר כך, אלא מה שגוזרים עליהם תהיו מקיימין".

ואזכיר בזה מעשה נורא, באברך חשוב שהיה תמיד מבטל דעתו לדעת גדולי הדור, והיה נוהג לשאול בעצתם תמיד. פעם אחת היה לו שאלה על שידוך, ואמרו לגמור השידוך בכי טוב, ובני ביתו לא נתרצו לשידוך, ונתעקשו שלא לקיים עצת הגדולים בזה.

ויהי היום, כמה חדשים אח"כ נתעברה האשה, והרופאים אמרו שנראה שהעובר חולה מאוד וכו', והלכו אצל הצדיקים והגדולים ואמרו והבטיחו שהולד יהא בריא ושלם וכו', ובעת הלידה ראו שהתינוק חולה, ותמהו מה זאת, כי הלא אמרו והבטיחו.

אולם אני הסברתי לו ואמרתי שההסבר הוא פשוט כמה שהוא מצער, כי אילו היו שומעים לעצתם ודבריהם, בודאי שהיו דבריהם פועלים לטובה, והיה נולד בבריאות, אלא שאם אין שומעים לדבריהם אין להם כח לפעול בעל כרחך של האדם, ולא יועיל ליתן קוויטל ופדיון אם אין שומעים לקולם, כי הם זקני עמך בית ישראל, וכוחם הוא מכח כלל ישראל, והאברך הודה לי בזה בפה מלא ודמעתו על לחיו, כי אם היו מצייתים מקודם היו נושעים בברכתם.

הנה כי כן, לשמוע ולציית לדברי הזקנים צריך שיהיה באמת ובתמימות, ובלא חשבונות ונגיעות. ודברים כדרכונות למדנו בדברי המהר"ל, שכתב לבאר, כי הנה כשבא הקב"ה ליתן לישראל את התורה סיבב על כל האומות ושאלם אם רוצים לקבל התורה, ושאלו מה כתיב בה, לעומתם, כלל ישראל ענו ואמרו מיד נעשה ונשמע, ולא שאלו כלום.

וביאר המהר"ל דבר עמוק ויסודי בהבדל בין אומות העולם לבין כלל ישראל, כי עיקר החילוק אינו רק שכלל ישראל היו מוכנים לקבל התורה והגוים מיאנו לקבל, אלא עיקר ההבדל טמון בעצם השאלה של האומות 'מה כתיב בה', כי כל השאלה הוא כבר סתירה למהלך של 'עבדות', כי עבד אינו שואל שאלות אלא מקבל ומציית לכל הפקודות שנותנים לו. וזה מה שהראו כלל ישראל מיד, כי הם מוכנים ומזומנים להתבטל ולקבל את התורה הק' בתור עבדות בלי שום שאלות והתחכמויות.

וא"כ הוא הדין והמדה גם בציות לזקנים וגדולי הדור, הדבר צריך להיעשות בלי שאלות וחשבונות, אלא בקבלה גמורה ומוחלטת. וזהו יסוד צורתו של כל יהודי, ואם כאו"א בונה במה לעצמו בחשבונות ונגיעות, וחושב ואומר אינו נוגע לי ולא נתכוונו עלי, ה"ז מהרס יסודות כלל ישראל ח"ו.

ועד כמה חמור פגיעה בכבוד רבו, ניתן ללמוד מכמה מקומות בדברי חז"ל הק'. וכמו שמסופר בגמ' בבא מציעא (פד): על הויכוח בין רבי יוחנן וריש לקיש בסוגיית הסייף והסכין והפגיון מאימתי מקבלין טומאה, ואי בגמ' בזה"ל: "אמר רבי יוחנן לריש לקיש, ליסטאה בלסטיותיה ידע (-לפי שהיית ליסטים, אתה בקי באותן כלי אומנות ליסטיים, רש"י), אמר ליה, ומה אהנת לי (-מה הועלת לי בכך שהחזרת לי בתשובה), התם רבי קרו לי (-רבן של ליסטים, רש"י) הכא רבי קרו לי (-כלומר, היה לי כבוד אז כמו עכשיו), אמר ליה (-רבי יוחנן לריש לקיש), אהני לך דאקרבינך תחת כנפי השכינה (-הועלתי לך, בכך שענתה הרי אתה שורה תחת כנפי השכינה).

ממשיכה הגמ' ומספרת: "חלש דעתיה דרבי יוחנן (-מדברי ריש לקיש כלפיו), חלש ריש לקיש (-ונחלה ריש לקיש), אתאי אחתיה, קא בכיא (-הגיעה אחותו של רבי יוחנן, שהייתה אשתו של ריש לקיש, ובכחה לפני ר' יוחנן שיתפלל על בעלה שיבריא מחוליו), אמרה ליה, עשה בשביל בני (-תתפלל עליו בשביל בני, שלא יהיו יתומים) אמר לה עֲזְבָה יְתִימָךְ אֲנִי אֲחִיָּה (ירמיהו מט, יא. -כלומר אני אדאג לכל מחסורם). אמרה ליה, עשה בשביל אלמנותי (-שלא אסבול צער האלמנות), אמר לה וְאֶלְמָנוֹתֶיךָ עָלֶי תִבְטְחוּ (המשך הפסוק הנ"ל. -כלומר, שגם לך אדאג). נח נפשיה דרבי שמעון בן לקיש ריש לקיש (-בסוף נפטר ריש לקיש מהקפיאד של רבי יוחנן), עכ"ל הגמ' הנוגע לענינו.

אין לנו בדל של מושג להבין הדו"ד בין הני תרי גדולי אמוראים, ועי' במפרשים שמנסים להסביר ולהמתיק מה היתה מחלוקתם. אולם מה שבוודאי אנו צריכין ללמוד מפשטות דברי הגמ' הוא דבר מבהיל הזה, וכמו שמדגישו הגאון רבי שמחה זוסל ברוידא זצ"ל, שרבי יוחנן הרחום והחונן, אשר צר עצם פחות מכשעורה מבנו העשירי שנפטר בחייו, ובעצם זו היה רגיל לנחם אחרים (עי' בברכות ה: וברש"י ותוס' שם), כאשר נגעו הדברים ליסודות כבוד התורה וכבוד רבו, לא נאות בשום פנים ואופן למחול, ואפילו קול בכייתיה ותחנוניה של אחותו לא השפיע עליו לסלוח לריש לקיש על שחיסר בכבוד רבו.

עוד מסופר בשלהי מסכת בבא קמא (קז): "חזא (-ר' יוחנן) דפרטיה שפוטתיה (-שהשפתיים של רב כהנא שסועות), סבר אחוך קמחיך ביה (-חשב שרב כהנא צוחק עליו), חלש דעתיה, ונח נפשיה". (-ובהמשך מסופר שם, שאמרו רבנן לרבי יוחנן שרב כהנא לא חיך אלא נקרעה שפתו על ידי מכה, וביקש עליו רחמים והחיהו).

עוד אמרו בגמ' (ב"מ פד): על רבי אלעזר בר' שמעון, שאחר פטירתו לא הניחו לקבורו, והיה מונח בעליה לא פחות משמונה עשרה שנים, ולא יותר מעשרים ושנים שנים, ולא הסריח ולא היתה בו רימה, ופעם אחת ראתה אשתו תולעת יוצאת מאוזנו, נחלשה דעתה ודאגה שמא מעתה יסריח וירקיב, ונגלה לה בחלום ואמר לה, שלא תחשוש, כי זה הגיע אליו מחמת שיום אחד שמע שמזלזלים בצורבא מרבנן ולא מחה כמו שצריך.

הרי לנו חומר ועוצם מעלת החכמים, וכמה מקפידים בשמים על זה, שרק לא מחה מספיק על ביזויו.

מכל הני אנו רואין בעליל, דכבוד רבו אש אוכלה הוא, ורבותינו הקדושים לא וותרו לאלו שסברו שהם מזלזלים בכבודם.

ועי' דברים נוראיים מפי האור החיים הק' שמבאר ששינה הכתוב את לשון הצחה של התורה הק', כדי להדגיש ולהפחיד את בני האדם מלקלל את הצדיק. וכמו שכ' עה"פ וְאֶבְרַכָּה מְבַרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָאָר (בראשית יב, ג) בזה"ל: "ויש לשאול, למה שינה לשונו, בענין הברכה אמר וְאֶבְרַכָּה מְבַרְכֶיךָ (בראשית יב, ג), הקדים ברכתו לברכתם, ובקללה הקדים קללתם לקללתו, (- כלומר, הול"ל לנקוט בלשון שווה, ואברכה מברכך ואאור מקללך, או ומברכך אברך ומקללך אאור)."

ותירץ האור החיים הק' בזה"ל: " הטעם הוא כי המברך יקדים ה' לברכו קודם שיברך לאברהם מה שאין כן המקללו לא יקדים ה' לאור

"...אלא עיקר ההבדל טמון בעצם השאלה של האומות'מה כתיב בה', כי כל השאלה הוא כבר סתירה למהלך של 'עבדות', כי עבד אינו שואל שאלות אלא מקבל ומציית לכל הפקודות שנותנים לו..."